

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

*МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ*

**COMBAT HORTING AND ACTIVITIES
OF UKRAINIAN LAW ENFORCEMENT
AUTHORITIES**

ІРПІНЬ – 2022

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***
**БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

**03–04 січня 2022 року
м. Ірпінь**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
Національної федерації бойового хортингу України
(протокол від 08.01.2022 № 11).*

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету конференції:

Єрмоєнко Е. А. – професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Гришук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету;

Гарбовський Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – 1738 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Державним податковим університетом. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

СПРЯМОВАНІСТЬ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ І СТУДЕНТАМИ У СПОРТИВНІЙ СЕКЦІЇ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ

ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович
Державний податковий університет

***Анотація.** У даній науковій статті визначено основні напрями та реалізація програми військово-патріотичного виховання школярів, які займаються бойовим хортингом, охарактеризовано військово-патріотичне виховання та спортивно-прикладна підготовка учнів засобами бойового хортингу, визначено особливості виховного та оздоровчого призначення навчально-тренувальної програми бойового хортингу для учнів школи і студентів закладів вищої освіти, з якими проводяться заходи військово-патріотичного спрямування, проаналізовано методи та форми фізичного виховання дітей та молоді із застосуванням військово-патріотичних засобів сучасного національного виду спорту бойового хортингу та підходи до визначення сутності, змісту і завдань військово-патріотичне виховання української молоді, оздоровленні та формування готовності до захисту України. Зазначено, що Головним завданням військово-патріотичного виховання, яке визначається відповідно до його мети, є підвищення ефективності цієї діяльності, особливо за рахунок більш цілеспрямованого формування у молоді високої соціальної активності, громадянськості, патріотизму, мобілізації патріотичних сил суспільства, його соціальних і державних інститутів на активну участь в створенні і реалізації необхідних умов для розвитку патріотизму і готовності молоді до служіння Батьківщині як духовно-моральної і соціально значущої складової процесів змін і розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань. Також основним завданням військово-патріотичного виховання молоді допризовного віку з урахуванням специфіки військової організації, є розвиток у неї якостей, що відповідають суспільно-державним інтересам Батьківщини, формування моральної і психологічної готовності до захисту України, вірності конституційному і військовому обов'язку в умовах мирного і воєнного часу, дисциплінованості. Воно покликане забезпечити формування та підтримання високого рівня морально-психологічного стану призовної категорії молоді, міцної дисципліни і згуртованості, що забезпечують постійну готовність до виконання поставлених завдань в умовах військової служби.*

***Ключові слова:** військово-патріотичне виховання, напрями та реалізація програми, бойовий хортинг, національний вид спорту України, допризовна підготовки, Збройні Сили України.*

Актуальність наукового дослідження. Мета військово-патріотичного виховання – це питання не тільки військово-орієнтоване (наприклад, військово-педагогічне), але і соціально-педагогічне, світоглядне (духовно-моральне), яке визначає основи діяльності з розвитку громадянськості, патріотизму, готовності до гідного служінню Батьківщині у української молоді [1–11; 19–32]. Мета військово-патріотичного виховання повинна бути соціально значущою і в той же час досить визначеною. Це дуже важливо сьогодні, коли у зв'язку з триваючим соціально-економічним, культурно-освітнім, духовним і етнічним розшаруванням суспільства і молоді виникло різноманіття уявлень про конституційний і військовий обов'язок, про військову політику, Збройні Сили України, військову службу тощо, зіткнулися найрізноманітніші групові, суспільні і особисті інтереси.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах політичні партії, багато громадських організацій і об'єднання ставлять перед собою дуже різні цілі щодо визначення і орієнтирів виховання підростаючих поколінь. Нерідко такі цілі вступають в протиріччя з цілями державної системи освіти, культури, інформаційної, молодіжної політики тощо. Характеризуючись політичними і ідеологічними вподобаннями, надмірною корпоративністю і регіональністю інтересів, ці партії, рухи, організації прагнуть поставити молоді такі цінності і орієнтири, які відповідають їх завданням і інтересам, розглядають молодих людей як засіб їх

досягнення, забуваючи при цьому про долю підростаючого покоління України в цілому, про створення оптимальних умов для сталого розвитку та соціалізації [12].

Тим часом національні інтереси України вимагають, щоб державні соціальні інститути надавали більший вплив на функціонування системи патріотичного та військово-патріотичного виховання, допомагали молоді краще орієнтуватися в проблемах і тенденціях розвитку суспільства і його військової організації, відрізнити справжні цінності від уявних і помилкових, гідні цілі від недостойних.

Мета і завдання військово-патріотичного виховання молоді засобами бойового хортингу. Нова концепція пропонує визначення мети військово-патріотичного виховання, що відповідає інтересам самої молоді і вимогам суспільства по відношенню до неї. Мета військово-патріотичного виховання співвідноситься з тенденціями розвитку військово-патріотичних організацій в світі і навколо України, з завданнями щодо забезпечення національної та воєнної безпеки, зміцненню Збройних Сил України та вимог, що ставляться до призовної категорії молоді. На якій стадії розвитку перебуває, які завдання вирішує суспільство, його конкретні державні інститути – таке підростаюче покоління йому і потрібно.

Відповідно до цього концептуальним підходом в розумінні обумовленості і спрямованості військово-патріотичного виховання визначається його головна мета, яка може бути сформульована таким чином: формування у молоді патріотизму, готовності до гідного служіння, захисту України і військової служби. Військово-патріотичне виховання призначене для використання всіх умов для соціалізації позитивно спрямованої особистості громадянина – патріота України, здатної самореалізуватися в процесі вирішення проблем, подолання негативних явищ і тенденцій, характерних для сучасного етапу розвитку нашого суспільства, головним чином, в його військовій сфері, того духовно-морального, ідеологічного і особливо патріотичного вакууму, який настільки глибоко відбився на свідомості і почуттях підростаючого покоління, на погіршенні його якісних характеристик.

Із загальної мети військово-патріотичного виховання випливають такі завдання, виконання яких сприяло б зростанню дієздатності підростаючого покоління, значному підвищенню рівня його громадянськості, патріотизму і готовності до гідного служіння Батьківщині:

інформаційно-світоглядна підготовка молоді, допомога їй у визначенні сенсу життя в умовах здійснюваних перетворень, формування самосвідомості, ціннісного ставлення до соціально значущих ідей і цінностей, особливо пов'язаних з любов'ю до Батьківщини і необхідністю забезпечення національної та воєнної безпеки України;

створення конкретних умов для прояву громадянськості, патріотизму, гідного виконання військового обов'язку різними групами молоді з урахуванням їх інтересів, потреб в різних сферах діяльності, особливо у військовій;

виховання поваги до закону, нормам колективного життя, розвиток соціальної та громадянської відповідальності як найважливішої характеристики молоді, що виявляється в активній життєвій позиції, прагнення особисто брати участь в забезпеченні захисту суспільства і держави;

виховання позитивного ставлення до праці як найважливішої цінності в житті, розвиток потреби у праці на благо суспільства, держави і його військової організації;

формування і розвиток потреби в духовному житті, морально здоровий спосіб життя, здатність жити щасливим життям з сім'єю, близькими людьми, підтримувати сприятливий клімат в мікрогрупі, військовому колективі.

Головним же завданням військово-патріотичного виховання, яке визначається відповідно до його мети, є підвищення ефективності цієї діяльності, особливо за рахунок більш цілеспрямованого формування у молоді високої соціальної активності, громадянськості, патріотизму, мобілізації патріотичних сил суспільства, його соціальних і державних інститутів на активну участь в створенні і реалізації необхідних умов для розвитку патріотизму і готовності молоді до служіння Батьківщині як духовно-моральної і соціально значущої складової процесів змін і розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань.

Також основним завданням військово-патріотичного виховання молоді допризовного віку з урахуванням специфіки військової організації, є розвиток у неї якостей, що відповідають суспільно-державним інтересам Батьківщини, формування моральної і психологічної готовності до захисту України, вірності конституційному і військовому обов'язку в умовах мирного і воєнного часу, дисциплінованості [13–18]. Воно покликане забезпечити формування та підтримання високого рівня морально-психологічного стану призовної категорії молоді, міцної дисципліни і згуртованості, що забезпечують постійну готовність до виконання поставлених завдань в умовах військової служби.

Виконання цих завдань передбачає здійснення багатопланової діяльності, в якій можна виділити такі складові:

- проведення науково обґрунтованої державної політики щодо створення умов для соціального, культурного, духовно-морального, фізичного розвитку молоді;

- створення і забезпечення реалізації можливостей для повноцінної соціалізації молоді, більш активного залучення її до вирішення соціально-економічних, культурних, правових, екологічних та інших проблем;

- утвердження в суспільстві, свідомості і почуттях молоді соціально значущих патріотичних цінностей, поглядів і переконань, поваги до культурного та історичного минулого України, її традицій, підвищення престижу державної, особливо військової служби;

- створення нової системи військово-патріотичного виховання, що забезпечує оптимальні умови розвитку у молоді любові до Батьківщини, готовність зміцнювати основи суспільства і держави, гідно і чесно виконувати обов'язки громадянина, патріота, захисника України;

- створення механізму, що забезпечує ефективне функціонування цілісної системи військово-патріотичного виховання молоді на всіх рівнях і всіма відповідними суб'єктами цієї діяльності.

Принципи військово-патріотичного виховання засобами бойового хортингу. До числа визначальних принципів, які є важливою умовою реалізації цілей і завдань військово-патріотичного виховання, відноситься визнання високої соціальної значимості громадянськості, патріотизму і готовності до гідного служінню Батьківщині, необхідність створення реальних можливостей здійснення цілеспрямованих зусиль для їх формування у молоді [33–48]. Без розвитку у українських громадян з раннього віку цих цінностей не може бути нормального суспільства і сильної держави.

Військово-патріотичне виховання, як один з видів багатопланової, масштабної і постійно здійснюваної діяльності, включає цільові, функціональні, соціальні, організаційні та інші аспекти, має високий рівень системності, тобто охоплює своїм впливом практично всі покоління, пронизує в тій чи іншій мірі всі сторони життя: духовно-моральну, соціально-економічну, інформаційну, правову, психолого-педагогічну, військово-політичну тощо, спирається на освіту, культуру, етноси, філософію, історію, військову справу тощо. Воно є невід'ємною частиною життєдіяльності значної частини українського суспільства, цілого ряду суспільних і державних інститутів.

Військово-патріотичне виховання вимагає врахування фактора багатонаціонального складу України і пов'язаного з цим різноманіття національно-етнічних культур. Багатонаціональність, різноманітність культур, органічно вписаних в соціально-географічні умови України, її численних регіонів, тривале історичне співіснування народів, яке довело сумісність підвалин їхнього життя, менталітету, необхідність постійної взаємодії в пошуку нових шляхів подальшого розвитку різних етногруп, регіональних, демографічних та інших спільнот, становить потенціал зміцнення національної та воєнної безпеки на основі принципу їх поглибленої інтеграції.

Серед основних принципів військово-патріотичного виховання, що представляють собою вихідні керівні положення під час здійснення практичної діяльності в цій сфері, виділяються науковість, єдність теорії і практики, пріоритетність історичної, культурно спадщини України, її духовних цінностей і традицій, системність, наступність у розвитку підростаючих поколінь з урахуванням вікових особливостей і інтересів різних верств, груп молоді, високий

рівень організаційного забезпечення функціонування системи [49–61], різноманіття форм, методів і засобів, що використовуються з метою забезпечення ефективності виховання, його спрямованість на розвиток можливостей, здібностей і якостей кожної особистості на основі оптимального поєднання колективного та індивідуального підходів, тісний і нерозривний зв'язок з іншими напрямками військово-патріотичного виховання.

Реалізація цих принципів в процесі військово-патріотичного виховання молоді покликана забезпечити розвиток у неї нового, по-справжньому зацікавленого ставлення до військової і державної служби, готовності до гідного виконання військового обов'язку, задоволення у різних категорій молоді потреб, інтересів і мотивів з урахуванням специфіки їх військової підготовки, надання майбутнім захисникам України гарантованого державою мінімуму соціально-правових послуг з освіти, духовного і фізичного розвитку, охорони здоров'я, освоєння військової спеціальності тощо, що дозволить якісно виконувати поставлені завдання.

Напрями військово-патріотичного виховання у системі бойового хортингу

Структурно напрями військово-патріотичного виховання поділяються на дві основні складові.

В першу з них включені напрями, покликані підняти ефективність діяльності з військово-патріотичного виховання на більш високий рівень, вирішити накопичені проблеми, створити кращі умови для її здійснення, нові, більш оптимальні можливості для її реалізації. Конкретні заходи, призначені для виконання цих завдань, можуть бути систематизовані за такими основними напрямками;

інформаційно-аналітичний, що передбачає активне і постійне використання елементів військово-патріотичного виховання в засобах масової інформації, подолання в їх діяльності сформованих стереотипів і комплексів негативного плану; протидію спробам дискредитації, девальвації духовності, громадянськості, патріотизму і служіння Батьківщині, військової служби в будь-яких формах і передачах з метою недопущення інтелектуального і емоційного впливу на свідомість і почуття молоді;

фінансово-економічне забезпечення військово-патріотичного виховання, що передбачає надання фінансової підтримки основним суб'єктам, робочим органам, керівникам і організаторам військово-патріотичного виховання, а також організаціям і об'єднанням, що співпрацюють з ними. Проведення заходів з підготовки керівників та організаторів цієї діяльності з фінансових і економічних питань з метою забезпечення самоокупності та самофінансування організацій в умовах ринкової економіки.

Залучення виробничих, торгових, комерційних та інших підприємницьких структур до вирішення проблем підвищення ефективності військово-патріотичного виховання, надання необхідної економічної і фінансової допомоги в реалізації проектів, програм і планів розвитку патріотизму, формування готовності до військової служби у молоді, розроблених в регіонах і громадських молодіжних рухах, об'єднаннях і організаціях.

Друга складова включає основні напрями самого військово-патріотичного виховання, серед яких виділяються:

духовно-моральний напрям – усвідомлення особистістю вищих цінностей, ідеалів і орієнтирів, соціально значущих процесів і явищ реального життя, здатність керуватися ними в якості визначальних принципів, позицій в практичній діяльності і поведінці [62–78]. Напрямок включає: розвиток високої культури і освіченості, усвідомлення ідеї, в ім'я якої проявляється готовність до гідного служінню Батьківщині, формування високоморальних норм поведінки, дисциплінованості, якостей військової честі, відповідальності і колективізму;

історичний – пізнання нашого коріння, усвідомлення неповторності України, її долі, нерозривності з нею, гордості за причетність до діянь предків, сучасного покоління та історичну відповідальність за те, що відбувається в суспільстві і державі. Включає вивчення багатовікової історії України, місця і ролі України в світовому історичному процесі, військової організації в розвитку і зміцненні суспільства, його захисту від зовнішніх ворогів,

розуміння особливостей менталітету, моралі, звичаїв, вірувань і традицій наших народів, героїчного минулого різних поколінь, які боролися за незалежність і самостійність країни;

політико-правовий – формування глибокого розуміння громадянського і конституційного обов'язку, політичних і правових подій і процесів в суспільстві і державі, військової політики, основних положень концепції безпеки країни і військової доктрини, місця і ролі Збройних Сил України, інших військових формувань в політичній системі суспільства і держави. Включає ознайомлення з законами держави, особливо з правами й обов'язками громадянина України, з функціями і правовими основами діяльності військової організації суспільства, усвідомлення вимог, що пред'являються до готовності призовної категорії молоді до військової служби;

соціокультурний – формування у особистості соціально орієнтованих і культурно-естетичних відносин як найважливіших компонентів її загального розвитку на основі досягнень світової і вітчизняної цивілізації. Напрямок включає виховання у дітей та молоді високої духовної культури, задоволення їх культурних потреб, збагачення військово-патріотичної діяльності елементами культури і військового етикету, розвиток культури спілкування і взаємин між різними категоріями вихованців, створення умов для самодіяльної художньої творчості, проведення культурно-масових заходів;

патріотичний – виховання найважливіших духовно-моральних і культурно-історичних цінностей, що відображають специфіку формування та розвитку нашого суспільства і держави, національної самосвідомості, способу життя, світорозуміння і долі українців. Напрямок включає: безмежну любов і відданість своїй Батьківщині, гордість за приналежність до великого народу, до його звершень, випробувань і проблем, шанування національних святих і символів, готовність до гідного і самовідданого служіння суспільству і державі;

військово-орієнтований (діяльнісний) напрям – формування сумлінного і відповідального ставлення до участі у військово-патріотичній роботі, прагнення до активного прояву здібностей і кращих якостей в інтересах успішного проведення конкретних заходів. Напрямок включає: мотиви, цілі і завдання, ціннісні орієнтації військово-орієнтованої самореалізації особистості, її домагання і націленість на досягнення високих результатів діяльності, здатність своєчасно виконувати покладені обов'язки і конкретні завдання, вміння прогнозувати і реалізовувати плани свого військово-орієнтованого зростання;

психологічний напрям – формування у молоді високої психологічної стійкості, готовності до виконання складних і відповідальних завдань в умовах, що змінюються, здатності долати труднощі військової та інших видів державної служби, інших психологічних якостей, необхідних для успішного життя і діяльності в колективі підрозділу, частини.

Напрямок включає: вивчення та прогнозування соціально-психологічних процесів у військових та інших колективах, профілактику негативних явищ і проявів девіантної поведінки, зняття психологічної напруженості, подолання стресу, формування найважливіших психологічних якостей з урахуванням психологічних особливостей різних категорій молоді, кожної особистості, індивідуально-виховну та психолого-профілактичну роботу.

Виховання на військових традиціях являє собою стійкі специфічні форми відносин у військовому (воєнізованому) середовищі, що історично склалися та передаються з покоління в покоління у вигляді порядку, правил і норм поведінки колективу (формування), його духовних цінностей, моральних установок і звичаїв, пов'язаних з виконанням навчально-бойових завдань, організацією військової та інших видів державної служби і побуту.

Найважливішими військовими традиціями, що надають найбільший виховний вплив, є вірність військовій присязі, бойовому прапору і військово-морському прапору, служіння інтересам народу, а не окремим політичним партіям і їх лідерам; самовідданість і самопожертва в бою заради досягнення спільної перемоги; масовий героїзм і мужність під час, коли вирішується доля незалежності України [79–88]; військова доблесть, вміння стійко переносити труднощі військової служби; моральні основи взаємовідносин між

військовослужбовцями і взаємна довіра; гуманне ставлення до поваленого ворога, населення зарубіжних країн і полонених.

Виховання на традиціях включає активне використання героїчного шляху, бойових традицій вітчизняних прославлених полків і дивізій для показу військової доблесті і героїзму воїнів; участь ветеранів війни, учасників збройних конфліктів в основних заходах військово-патріотичного виховання; відродження і забезпечення наступності в створенні і розробці зразків військової форми одягу, знаків військової та іншої символіки і геральдики Збройних Сил України, інших військових формувань; насичення військових ритуалів емоційно забарвленим почуттям гордості за належність до Збройних Сил України, інших військових формувань, свого роду військ, з'єднання, частини тощо.

Всі ці напрями органічно взаємопов'язані між собою, об'єднані в процесі практичної діяльності метою, завданнями, науково-організаційними основами, принципами, формами і методами виховання.

Практична діяльність з військово-патріотичного виховання молоді будується на диференційованого підходу до різних її категорій за такими основними напрямками:

поширення військових, військово-технічних та військово-історичних знань серед юнаків допризовного віку в процесі підготовки за військово-обліковими спеціальностями;

факультативне і позакласне проведення історико-культурної та суспільно-громадянської підготовки курсантів через оформлення класів відповідною наочною агітацією; відвідування музеїв бойової і трудової слави; участь у громадських заходах з нагоди пам'ятних дат і днів військової слави; залучення до шефської роботи, до участі в діяльності щодо належного утримання меморіальних комплексів тощо;

діяльність регіональних центрів військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки молоді;

пошукова діяльність;

сприяння органам та закладам освіти в організації та проведенні занять з учнями з основ військової служби та курсу "Захист України" відповідно до вимог національного базисного навчального плану з урахуванням регіонального компоненту;

поширення серед молоді технічних і військово-прикладних видів спорту;

пропаганда здорового способу життя, гармонійного духовного та фізичного розвитку;

розвиток мережі дитячих та молодіжних військово-патріотичних клубів;

залучення школярів до технічної творчості і масових технічних видів спорту.

Форми військово-патріотичного виховання юних спортсменів бойового хортингу

Військово-патріотичне виховання здійснюється на основі використання самих різних форм цієї діяльності, що включає в себе такі три умовні групи.

Перша група обумовлена загальнорозвивальним компонентом змісту військово-патріотичного виховання і включає в себе досить великі і різноманітні форми переважно навчально-освітнього характеру. Вони використовуються в процесі вирішення першого з двох основних завдань військово-патріотичного виховання, головним чином в умовах здійснюваного в системі освітніх установ (всіх рівнів) процесу або у вигляді навчальних занять з самих різних навчальних дисциплін, особливо гуманітарних, на спеціалізованих факультетах, гуртках, курсах, секціях тощо; бесід, ранків, вечорів запитань і відповідей, "круглих столів", зустрічей з ветеранами, воїнами запасу і військовослужбовцями, вдосконалення навчально-матеріальної бази початкового військового навчання, основ військової служби.

Друга група, обумовлена специфікою змісту і завдань військово-патріотичного виховання, менш різноманітна і характеризується більшою військовою і військово-прикладною спрямованістю [89–94]. Ці форми, що проводяться переважно у вигляді практичних занять, робіт, різних ігор тощо, включають, зокрема, ознайомлення школярів з життям і діяльністю військ, з особливостями служби і побуту військовослужбовців (військово-технічні гуртки, тактичні навчання, гуртки бойового хортингу, тактико-стройові заняття, військово-спортивні ігри, секції з військово-прикладних видів спорту тощо).

Найбільш перспективним у плані результативності виконання завдань військово-патріотичного виховання є застосування комплексних комбінованих інтегрованих форм, які оптимально поєднують як загальне, так і специфічне в його змісті, що утворюють третю групу. До неї відносяться такі форми, як “Пост № 1” (охорона прапора), пошукова діяльність, оборонно-спортивний оздоровчий табір, навчально-польові збори, військово-патріотичні клуби (об’єднання) різної спрямованості, школи юних моряків, льотчиків, прикордонників, десантників, військово-спортивні свята, огляди-конкурси, фестивалі та деякі інші.

Ці форми включають в себе різні багатопланові заходи, які проводяться системно, з певною циклічністю, відповідно до науково обґрунтованих організаційних умов, що сприяють реалізації основних завдань військово-патріотичного виховання. Крім того, вони синтезують основні елементи як загального, так і спеціального змісту військово-патріотичного виховання в тісно взаємопов’язані та взаємодоповнюють один одного. Тим самим значною мірою долається розрив між теоретичним і практико-прикладними компонентами військово-патріотичного виховання, між його загальнорозвиваючою спрямованістю і специфічними завданнями.

Організація і проведення конкретних заходів з військово-патріотичного виховання молоді передбачає використання відповідних засобів, що сприяють реалізації його завдань. Система засобів військово-патріотичного виховання включає три основних компоненти: матеріально-технічний, освітній та організаційний.

До матеріально-технічних засобів відносяться навчальні аудиторії, класи і кабінети для занять з початкового військового навчання, музеї, місця боїв, пам’ятники, поховання, спеціалізовані школи, патріотичні і військово-патріотичні клуби, військова техніка, спеціальне обладнання, зброя, макети, навчальні поля, спортивні містечка, тири, тренажери, а також відповідні засоби масової інформації, твори літератури і мистецтва.

Освітні засоби включають основні теоретичні, методичні та науково-практичні рекомендації щодо організації та проведення військово-патріотичного виховання з формування поглядів, переконань, потреб і інтересів, виховання любові до Батьківщини, готовності до відстоювання її свободи і незалежності, з формування громадської думки щодо проблем забезпечення і зміцнення стабільності і безпеки суспільства, державних та соціальних інститутів, що беруть участь в реалізації функцій із захисту України, служби в Збройних Силах України, інших військових формуваннях і органах.

Організаційні засоби виховання – це весь комплекс заходів, здійснюваних з використанням матеріально-технічних і освітніх засобів, що проводяться у відповідних формах, максимально реалізують загальні та специфічні завдання з формування і розвитку особистості громадянина, патріота захисника.

Всі три групи засобів військово-патріотичного виховання тісно взаємопов’язані, доповнюють одна одну і тільки комплексне їх використання в процесі взаємодії суб’єкта і об’єкта цієї діяльності сприяє досягненню її головної мети.

Методологічною основою для визначення критеріїв оцінки результатів роботи з військово-патріотичного виховання є діяльність як процес формування патріотизму, готовності до гідного служінню Батьківщині і її захисту в свідомості, цінностях, діях, вчинках і поведінці особистості, групи, категорії громадян. При цьому діяльнісна сторона цього процесу, тобто реальні дії і практичні справи виступають критерієм реалізованості свідомості (потреб, інтересів, мотивів, цілей). Діалектикою співвідношення цих двох найбільш важливих компонентів – свідомості і діяльності, обумовлюється визначення основних критеріїв оцінки результатів роботи з військово-патріотичного виховання та координаційно-субординаційний взаємозв’язок між ними.

У більш конкретному плані мова йде про те, що певні сторони індивідуальної, групової або суспільної свідомості можуть розглядатися в якості основи для визначення критеріїв військово-патріотичного виховання не тільки будучи відповідним чином сформованими, але і співвідносними з реальними проявами в дійсності. Тому велике значення серед критеріїв і показників результатів роботи з військово-патріотичного виховання мають не тільки певні

цінності, інтереси, позиції, принципи, цілі, установки, специфічні ознаки та якісні характеристики особистості, групи, але і, що особливо важливо, їх реалізація в дійсності, реальний прояв в практиці військово-патріотично спрямованої діяльності.

Аналіз досліджень, в тій чи іншій мірі пов'язаних з розглядом цієї проблеми свідчить, що серед основних критеріїв, що характеризують результати військово-патріотичного виховання, в тому числі роботи з військово-патріотичного виховання, виділяються: по-перше, критерій, в якому центральне місце займає патріотична свідомість, що включає різні компоненти (патріотичні знання, почуття, погляди, переконання, цінності, мотивацію, орієнтації, ідеали тощо); по-друге, діяльнісний, результативний критерій, що виражається, головним чином, в безпосередньому прояві активності, найважливіших якостей, властивостей поведінки, конкретних дій особистості, групи, категорії громадян, які характеризують військово-патріотичну спрямованість, що представляють реальний внесок у виконанні обов'язку перед Батьківщиною, гідне служіння їй в тій чи іншій сфері соціально значимої діяльності, що виражається в реальних кінцевих результатах.

Перший критерій, пов'язаний з різними компонентами свідомості, духовного світу особистості, соціальної групи має переважно суб'єктивну основу в особі людського фактора. Другому критерію, навпаки, властива головним чином об'єктивна основа, внаслідок чого його особливе значення відзначається не тільки в цілому ряді сучасних наукових досліджень, а й підкреслювалося в роботах вітчизняних мислителів, у виступах видатних державних і громадських діячів, в офіційних документах, що відображають проблеми військово-патріотичного виховання, формування, в тому числі і військово-патріотичного, громадян, його різних категорій, особливо підростаючого покоління, кожної окремої особистості.

Дуже важливим для критеріїв є об'єктивність і визначеність, які особливо характеризують їх показники [95–99]. Це досягається за допомогою формування їх основного змісту, що відображає найважливіші сторони реальної дійсності (роботи з військово-патріотичного виховання та її результатів), а також досягнення недвозначності, ясності, однозначності розуміння критеріїв. Тільки в цьому випадку вони можуть бути надійним і дієвим засобом вивчення, аналізу та оцінки результатів роботи з військово-патріотичного виховання.

Щодо оцінки військово-патріотичного виховання громадян критерій виступає сукупністю ознак його основних характеристик, параметрів, ступенем їх вираженості або рівнем розвитку. Виведення критеріїв в значній мірі ґрунтується на аналізі характерних рис, особливостей військово-патріотичного виховання, як ефективної діяльності, в якій реалізуються вимоги до неї вимоги. Чим повніше і всебічне відображають критерії ці вимоги, тим більше вони об'єктивні.

Цілісне розуміння критеріїв роботи з військово-патріотичного виховання в їх сукупності ґрунтується на принципі єдності військово-патріотичної свідомості та військово-патріотичної діяльності. Цей принцип є інтегруючим щодо основних критеріїв, які об'єднуються в єдину систему і можуть бути представлені в одному узагальненому критерії. У ньому в концентрованому вигляді містяться як запропоновані до нього вимоги, так і найважливіші сторони, компоненти патріотичної свідомості і військово-патріотичної діяльності, які також співвідносяться з цими вимогами і оцінюються в залежності від ступеня відповідності їх за допомогою критеріїв і показників.

Що стосується співвідношення критеріїв і показників, то слід зазначити таке. “Показник” багатьма дослідниками розуміється як емпіричне поняття (частіше статистичне), на підставі якого судять про стан аналізованого об'єкта. У науковій літературі зустрічається навіть ототожнення понять “критерій” і “показник”. Все ж більшість авторів вважають, що критерії включають в себе показники, які концентрують зміст критеріїв.

Таким чином, критерій є щось спільне, універсальне по відношенню до приватного, конкретного – показника. Кожен критерій – це сукупність окремих показників, що відображають ті чи інші ознаки, об'єктивні показники того чи іншого виду діяльності (роботи з військово-патріотичного виховання), кількісно-якісні параметри досягнутих в процесі її

здійснення результатів (формування патріотизму, готовності до захисту України та військової службі у конкретній особистості, групі, категорії громадян).

Інтегративний критерій військово-патріотичного виховання являє собою сукупність основних ознак показників, які розкривають істотні моменти, параметри, що характеризують його як процес, тобто ті способи, фактори, умови, за рахунок використання яких забезпечується найбільш повна реалізація можливостей цієї діяльності, здійснюваної з метою досягнення бажаного (кінцевого) результату. З цього випливає, що, будучи одним з компонентів критерію, та чи інша ознака, показник роботи з військово-патріотичного виховання виступає як конкретний і типовий прояв його істотних сторін. Тим самим можна стверджувати про зв'язок і єдність критеріїв роботи з військово-патріотичного виховання та змісту, істотних сторін цієї діяльності і її кінцевих результатів. Тому, щоб відповідати своєму призначенню, критерії військово-патріотичного виховання, якщо мати на увазі їх змістовний аспект, повинні в значній мірі розкривати, характеризувати, виражати його суть і специфіку і, в той же час, бути орієнтованими, націленими на досягнуті результати.

Результати військово-патріотичного виховання співвідносні з об'єктивно заданими параметрами цієї діяльності, здійснюваної в інтересах вирішення конкретних завдань з розвитку патріотизму у українських громадян, їх готовності до гідного служінню Батьківщині, є визначальними для визначення і формулювання конкретних критеріїв. Ґрунтуючись на цьому висновку, а також на попередньому аналізі єдності і взаємозв'язку патріотичної свідомості і військово-патріотичної діяльності, в тому числі в плані досягнення і прояву реальних результатів, можна констатувати, що критерії роботи з військово-патріотичного виховання диференціюються на дві групи.

До першої групи належать критерії, що відображають процес роботи з військово-патріотичного виховання, діяльність, спрямовану на формування і розвиток патріотизму, готовності до гідного служінню Батьківщині, військовій і державній службі у українських громадян, характеризуються конкретними параметрами, що відповідають її кінцевим результатам.

До другої групи належать критерії, що оцінюють найважливіші сторони, властивості, якості тієї чи іншої конкретної особистості, соціальної групи, категорії громадян, які є результатом роботи з розвитку у них патріотичної свідомості, готовності і здатності гідного служіння Батьківщині.

Основними критеріями першої групи є:

реалізаційно-цільовий, що визначає готовність суб'єктів військово-патріотичного виховання правильно виокремлювати й творчо вирішувати його завдання, знаходити конкретні шляхи підвищення ефективності цієї діяльності з досягнення бажаного результату, що збігається з її метою і відповідного основним інтересам і прагненням різних категорій громадян, які мають соціально значиму військово-патріотичну спрямованість;

практично-результативний, що визначає дієвість роботи з військово-патріотичного виховання в плані забезпечення реального впливу її суб'єктів на свідомість громадян, внаслідок чого в їх діяльності та поведінці відбуваються конкретні позитивні зміни, які характеризуються зростанням самореалізації на благо України в будь-якої або в декількох сферах суспільного і державного життя, особливо у військовій сфері.

Ці критерії та показники є в своїй сукупності основою для визначення результатів роботи з військово-патріотичного виховання. Виділення їх в якості основи дозволяє виходити з розглянутих раніше концептуальних положень військово-патріотичного виховання, його особливостей в умовах сучасного розвитку суспільства, а також вимог, що ставляться до критеріїв оцінки результатів цієї діяльності.

За допомогою цих критеріїв результати роботи з військово-патріотичного виховання громадян можуть бути визначені трьома основними способами:

а) через кінцевий результат військово-патріотичного виховання (визначення ефективності такої діяльності в плані реалізації взаємодії між її суб'єктами і об'єктом);

б) через конкретні особливості роботи з військово-патріотичного виховання з точки зору оптимального використання в процесі цієї діяльності відповідних засобів, форм, методів, для вирішення тих чи інших соціально-педагогічних завдань щодо різних категорій громадян;

в) через вивчення, фіксування (за системою певних показників) тих змін, що реально проявляються і які сталися або відбуваються в особистості (групі) як в об'єкті військово-патріотичного виховання в результаті його здійснення.

Таким чином, критерії та показники роботи з військово-патріотичного виховання дозволяють визначити не тільки зазначену діяльність в цілому, але й окремі її сторони, не тільки її результат, а й процес його досягнення, не тільки зусилля суб'єкта, але і їх реалізацію, втілену в об'єкті.

Основними критеріями другої групи є:

когнітивний (пізнавальний), що визначає рівень розвитку патріотично орієнтованих знань, уявлень, які є основою розуміння патріотизму і цілісного самовизначення особистості, групи в якості суб'єкта соціально значимої діяльності, здійснюваної на благо України;

світоглядно-ціннісний, що характеризує ступінь сформованості системи поглядів, переконань, принципів, заснованих на усвідомленні найважливіших проблем, цінностей, пріоритетів, інтересів суспільства і держави, що дозволяють усвідомити роль, місце і значення особистості, групи в розвитку патріотизму, посилення його позитивного впливу на всі сторони життя і діяльності, пов'язаної зі служінням Батьківщині і забезпеченням воєнної безпеки України;

мотиваційно-потребнісний, що характеризує рівень військово-патріотичної спрямованості особистості, групи, їх орієнтації, цілі, установки, які визначаються духовно-моральними і соціально-значимими потребами і інтересами, вищими мотивами і прагненнями, іншими компонентами, що формують цілепокладання суб'єкта як громадянина – патріота і захисника України;

діяльнісно-поведінковий, що визначає готовність особистості (групи) до повноцінної самореалізації в якості громадянина – патріота і захисника України в одній або декількох соціально значущих сферах, перш за все у військовій діяльності, конкретні результати, досягнуті в процесі її здійснення (в цілому, в певний період часу тощо), основні якості, притаманні на поведінковому рівні.

Показники критеріїв другої групи

Когнітивний (пізнавальний):

знання власної історії (сім'ї, роду, прізвища) на тлі знання логіки вітчизняного історико-культурного процесу;

знання про “малу батьківщину” (рідний край: історія, культура, традиції, досягнення, проблеми тощо);

знання про свою Батьківщину, її історію, культуру, етноси, героїчні звершення, військову історію, досягнення, проблеми тощо;

розуміння сутності і особливостей українського патріотизму;

знання змісту таких понять і категорій, як “Батьківщина”, “патріотизм”, “патріот”, “обов'язок”, “служіння Батьківщині”, “національні інтереси”, “захист України” тощо;

розуміння ролі, місця та значення України у світовій цивілізації, самобутності і унікальності нашого суспільства і держави, що мають свій шлях в історії людства;

здатність до аналізу процесів і явищ, проблем і протиріч, властивих суспільству і державі, розуміння їх причин і шляхів вирішення в інтересах динамічного розвитку, забезпечення національної та воєнної безпеки України.

Світоглядно-ціннісний:

осмислення України як вищої соціально значущою, духовно-історичної та інтегрованої цінності;

усвідомлення нерозривності з Батьківщиною, причетності до того, що її складає (природа, історія, мова, культура, національна приналежність, родовід, релігія, територія, менталітет тощо);

гордість за приналежність до історії, традицій, культури, героїчних звершень і досягнень України;

пріоритетність цінностей і інтересів України перед індивідуальними, сімейними, груповими, корпоративними, національними, політичними тощо;

осмислення своєї ролі і місця в житті суспільства, держави і служінні Батьківщині (соціально-ціннісне самовизначення);

переконання в необхідності досягнення та захисту національних інтересів України, відродження її сили і могутності.

Мотиваційно-потребністний:

потреба в пізнанні історичного минулого і сучасного етапу розвитку України;

прояв стійкого інтересу до історії України (особливо військової), до проблем і особливостей розвитку сучасного суспільства, держави, Збройних Сил;

наявність патріотичних ідеалів, духовних, моральних і культурних зразків як регулятивів життєдіяльності особистості, групи;

позитивне ставлення і інтерес до Збройних Сил, інших військових формувань, бажання виконати громадянський і військовий обов'язок щодо захисту України;

прояв змістотворних ціннісних мотивів життєдіяльності з творення і захисту України;

наявність досвіду патріотичної мотивації в соціально значущих видах діяльності, особливо військової;

дотримання патріотичних принципів, прояв громадянської та патріотичної позиції, перш за все в забезпеченні національної та воєнної безпеки України.

Діяльнісно-поведінковий:

готовність до безпосередньої участі в творчій діяльності ім'я України і її захисту;

сукупність навичок, умінь, якостей, необхідних для реалізації функції із захисту України в одній зі сфер життя суспільства, держави;

соціальна активність особистості, групи в якості суб'єкта військово-патріотичної діяльності;

самореалізація як суб'єкт військово-патріотичної діяльності в одній або декількох сферах суспільного і державного життя;

реальний внесок в розвиток і зміцнення України в одній (декількох) соціально значущих сферах, особливо військової діяльності;

відстоювання і утвердження патріотизму, гідного служіння Батьківщині як життєво важливого принципу в боротьбі з українофобією, космополітизмом, маргінальністю, з його деформаціями і збоченнями як найвищої цінності.

Перші три критерії і відповідні їм показники, що відносяться до другої групи, мають суб'єктивну основу, оскільки всі вони є виразом, головним чином, морально-психологічних властивостей, сторін особистості, соціальної психології і моральних характеристик групи. Проте, компоненти патріотичної свідомості, що представляється в їх сукупності є вихідним, сутнісним, визначальним потенціалом особистості, групи як суб'єкта військово-патріотичної діяльності.

Кінцеві результати роботи з військово-патріотичного виховання реалізуються в поведінці і діяльності особистості, групи. Тому основним критерієм, що з найбільшою об'єктивністю визначає реальні результати цієї діяльності, є діяльнісно-поведінковий.

Ці результати визначаються, по-перше, ступенем готовності особистості, групи до виконання тієї чи іншої військово-патріотичної діяльності, і, по-друге, досягнутими в процесі її здійснення конкретними результатами, досягненнями, вимірюваними відповідними показниками.

Узагальнюючи розгляд критеріїв першої і другої груп, можна констатувати таке.

По-перше, всі критерії і показники взаємопов'язані і взаємозумовлені. Велике значення має облік їх співвідношення одного до іншого в складі утвореної ними певної сукупності. Завдяки їх інтегративності вони можуть використовуватися комплексно як єдине ціле.

По-друге, у зв'язку з тим, що робота з військово-патріотичного виховання характеризується складною внутрішньою структурою, що включає в себе цілу сукупність різних компонентів, навряд чи правомірно обмежуватися лише одним або кількома невзасмопов'язаних між собою критеріями.

Правильніше говорити про необхідність оптимальної сукупності ряду узагальнених критеріїв, яка доповнювалася б елементами (показниками), що конкретизують їх складові.

По-третє, стрижневою ознакою кожного критерію повинно бути максимальна повна і точна відповідність національним інтересам, пов'язаним із забезпеченням вищих соціально значущих функцій в ім'я відродження України як великої держави, в тому числі військової, її найважливіших сфер життєдіяльності, які визначають цивілізований спосіб життя всіх громадян.

Таким чином, запропоновані групи критеріїв і показників для комплексної оцінки роботи з військово-патріотичного виховання з одного боку, можуть розглядатися як їх системне утворення, а з іншого боку – застосування їх в комплексі дозволяє найбільш об'єктивно і конкретно оцінювати ефективність і результативність цієї діяльності як в цілому, так і в різних групах, спільнотах, категоріях громадян, а також окремої особистості.

Висновок. У результаті експерименту ми бачимо, що завдання військово-патріотичного виховання і розвиток фізичних якостей спортсменів є надзвичайно важливим елементом загальної спортивної підготовки в системі бойового хортингу.

Спортсмен бойового хортингу, як воїн, він не знає і не хоче знати, що таке «прийняти те, що сталося», «жити тут і зараз», «вичерпування плюсів», ведення «щоденника успіхів» і інші традиційні психологічні прийоми для нормалізації внутрішнього стану: вони успішній людині дуже потрібні.

Отже, у даній науковій статті визначено завдання фізичної підготовки в системі бойового хортингу і розвиток фізичних якостей спортсменів, основні аспекти виховного потенціалу навчально-тренувальної діяльності, основ національного професійно-прикладного виду спорту України бойового хортингу, обґрунтовано чинники виховання особистості спортсменів бойового хортингу різних вікових груп, соціального положення, здібностей та спортивних досягнень.

Тренувальні заняття проводяться переважно з метою закріплення і вдосконалення прийомів бойового хортингу, фізичних вправ, розвитку фізичних якостей.

Основна мета цих занять – завершити формування рухової навички у циклі навчання окремо взятої фізичної вправи з наступним переходом її у рухове уміння вищого порядку.

На тренувальних заняттях спортсмени бойового хортингу закріплюють навичку володіння технікою рухової дії відповідно до досягнутого ступеня розвитку індивідуальних здібностей.

Таким чином, у даному науковому дослідженні визначено основні напрями та реалізація програми військово-патріотичного виховання школярів, які займаються бойовим хортингом, охарактеризовано військово-патріотичне виховання та спортивно-прикладна підготовка учнів засобами бойового хортингу, визначено особливості виховного та оздоровчого призначення навчально-тренувальної програми бойового хортингу для учнів школи і студентів закладів вищої освіти, з якими проводяться заходи військово-патріотичного спрямування, проаналізовано методи та форми фізичного виховання дітей та молоді із застосуванням військово-патріотичних засобів сучасного національного виду спорту бойового хортингу та підходи до визначення сутності, змісту і завдань військово-патріотичне виховання української молоді, оздоровленні та формування готовності до захисту України.

Головним завданням військово-патріотичного виховання, яке визначається відповідно до його мети, є підвищення ефективності цієї діяльності, особливо за рахунок більш

цілеспрямованого формування у молоді високої соціальної активності, громадянськості, патріотизму, мобілізації патріотичних сил суспільства, його соціальних і державних інститутів на активну участь в створенні і реалізації необхідних умов для розвитку патріотизму і готовності молоді до служіння Батьківщині як духовно-моральної і соціально значущої складової процесів змін і розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань.

Також основним завданням військово-патріотичного виховання молоді допризовного віку з урахуванням специфіки військової організації, є розвиток у неї якостей, що відповідають суспільно-державним інтересам Батьківщини, формування моральної і психологічної готовності до захисту України, вірності конституційному і військовому обов'язку в умовах мирного і воєнного часу, дисциплінованості.

Воно покликане забезпечити формування та підтримання високого рівня морально-психологічного стану призовної категорії молоді, міцної дисципліни і згуртованості, що забезпечують постійну готовність до виконання поставлених завдань в умовах військової служби.

Перспективи подальшого дослідження полягатимуть у вдосконаленні програмних матеріалів щодо завдань військово-патріотичного виховання, спеціальної фізичної підготовки в системі бойового хортингу і розвитку фізичних якостей спортсменів, а також у розробці навчально-виховної програми з бойового хортингу для учнів 10–11 класів з впровадженням спортивно-виховних та військово-прикладних засобів тренування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.
2. Бабурнич С. А. Професіограма спортивного судді з бойового хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 343–353.
3. Бадьора С. М. Методи психічної саморегуляції співробітників правоохоронних органів у системі бойового хортингу / С. М. Бадьора, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 334–346.
4. Біла В. Р. Військово-патріотичне виховання школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом / В. Р. Біла, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 242–254.
5. Бобік С. П. Формування професійно-психологічних здібностей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / С. П. Бобік, Е. А. Єрьоменко, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 23–38.
6. Боднарчук О. Г. Бойовий хортинг для підготовки співробітників правоохоронних органів / О. Г. Боднарчук, Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 226–242.
7. Боднарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Боднарчук, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.
8. Брухно Ю. С. Бойовий хортинг як засіб формування фізичної культури студентів і курсантів / Ю. С. Брухно, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів

- України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 200–214.
9. Буток О. В. Бойовий хортинг і здоров'я людини / О. В. Буток, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 564–575.
10. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.
11. Вехтев В. В. Бойовий хортинг у військовому мистецтві / В. В. Вехтев, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 827–840.
12. Вишницький І. О. Застосування прийомів боротьби у різних видах єдиноборств / І. О. Вишницький, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 57–72.
13. Ганчева В. І. Бойовий хортинг: методика застосування дихальних вправ у процесі занять / В. І. Ганчева, Е. А. Єрьоменко, Г. А. Коломощь // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 667–682.
14. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.
15. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрьоменко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28–29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.
16. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.
17. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Грищук, Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.
18. Деркач О. В. Розвиток фізичних якостей у співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу за методом функціонального тренування / О. В. Деркач, Е. А. Єрьоменко, О. В. Буток // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 384–403.
19. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.
20. Ерєменко Э. А. Хортинг – философия украинского единоборца / Э. А. Ерєменко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.
21. Єрьоменко В. Засоби профілактики основних стоматологічних захворювань у студентів, курсантів, спортсменів бойового хортингу та співробітників правоохоронних органів / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 116–126.
22. Єрьоменко В. Е. Медичний контроль змагальної діяльності з бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 195–215.
23. Єрьоменко В. Стоматологічне здоров'я дітей та молоді як чинник спортивних успіхів у бойовому хортингу / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 96–111.

24. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма спортивної секції з бойового хортингу для учнів середнього шкільного віку 5–9 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2021. – 127 с.
25. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.
26. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.
27. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійної підготовки співробітників державних правоохоронних органів : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 222 с.
28. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 31–39.
29. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 215–225.
30. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-патріотичного виховання старшокласників / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 273–287.
31. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
32. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей відомчих закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 128–138.
33. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Нац. федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
34. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система формування готовності співробітників правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 110–128.
35. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як чинник формування військово-патріотичних здібностей, фізичної культури та основ здоров'я учнівської молоді / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 8 (128) 20. С. 61–69.
36. Єрмоєнко Е. А. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.
37. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 222 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт/»*. – 2019. – Вип. 10 (118). – 2019. – С. 49–56.
39. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 156–171.

40. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнка про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.
41. Єрмоєнко Е. Військово-патріотична програма та прикладний хортинг / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
42. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
43. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
44. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.
45. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
46. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
47. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфер., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.
48. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.
49. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
50. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.
51. Єрмоєнко Е. А. Міжнародні правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Київ : МГО «Міжнародна Федерація Хортингу», 2009. – 85 с.
52. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
53. Єрмоєнко Е. А. Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. - Вип. 3 (123). - С. 47-56. - DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09.
54. Єрмоєнко Е. А. Основоположні принципи бойового хортингу. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 22–31.
55. Єрмоєнко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.
56. Єрмоєнко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції

об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.

57. Єрмоєнко Е. А. Правомірність застосування службово-прикладних прийомів фізичного впливу системи бойового хортингу в екстремальних умовах соціального характеру у межах необхідної самооборони / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 95–110.

58. Єрмоєнко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.

59. Єрмоєнко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.

60. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 32 с.

61. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 187–205.

62. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.

63. Єрмоєнко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.

64. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.

65. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.

66. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.

67. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.

68. Єрмоєнко Е. А. Хортинг : навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Єрмоєнко Едуард Анатолійович. – Київ : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

69. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.

70. Зверев А. В. Бойовий хортинг у методиках вдосконалення силових якостей спортсменів різних вікових груп / А. В. Зверев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 593–603.

71. Івашковський В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. Івашковський, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.

72. Ільницький І. Р. Хортинг та організація навчання / І. Р. Ільницький, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 247–258.

73. Карасевич С. А. Бойовий хортинг як засіб морально-етичного виховання особистості / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 346–357.

74. Кіблицький Р. В. Бойовий хортинг: концептуальні засади розвитку і популяризації в Україні / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 502–514.

75. Коломоєць Г. А. Бойовий хортинг і принципи формування духовно-моральної вихованості учнів / Г. А. Коломоєць, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Деревянко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних

органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 776–793.

76. Колос М. А. Бойовий хортинг: швидкісно-силова підготовка та оптимізація управління навчально-тренувальним процесом / М. А. Колос, Е. А. Єрьоменко, О. М. Сидоренко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 493–502.

77. Кузора І. В. Військово-патріотична програма бойового хортингу / І. В. Кузора, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 840–852.

78. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.

79. Куцкір М. С. Принципи виховання системних вольових якостей спортсменів хортингу / М. С. Куцкір, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 108–126.

80. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг – комплексна система фізичного виховання особистості / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 403–422.

81. Лях В. Інноваційні підходи у боротьбі «Лави на лаву» з учнями козацьких класів і спортсменів бойового хортингу / В. Лях, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 164–176.

82. Ляховець О. О. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у дітей дошкільного віку / О. О. Ляховець, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 305–315.

83. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування у старшокласників готовності до військової служби / О. І. Остапенко, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 638–652.

84. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрьоменко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2016. – 544 с.

85. Полторацький С. С. Бойовий хортинг у впровадженні воїнських традицій українського народу / С. С. Полторацький, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 538–550.

86. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.

87. Пустолякова Л. Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти / Л. Пустолякова, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 187–195.

88. Рудей Д. Ю. Бойовий хортинг у комплексі виховних засобів спортсменів шкільного віку / Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 334–343.

89. Сичов С. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. Сичов, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.

90. Сікан В. Ю. Технології здоров'язбереження у методиці хортингу / В. Ю. Сікан, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 284–301.

91. Степанюк А. В. Планування та організація навчально-виховного процесу з хортингу / А. В. Степанюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 325–338.

92. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Буток // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.

93. Тішин А. В. Застосування прийомів бойового хортингу при вдосконаленні навчання у вищих освітніх установах правоохоронних органів України / А. В. Тішин, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 296–305.

94. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 695–713.

95. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг у підрозділах державної митної служби для підготовки співробітників до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Бондарчук // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 7–25.

96. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг як чинник навчання і професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 8–23.

97. Шаповалов Б. Б. Перспективи розвитку бойового хортингу як засобу підготовки військовослужбовців правоохоронних органів військової структури до дій з ризиком для життя та здоров'я / Б. Б. Шаповалов, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 315–322.

98. Шило О. М. Фізичне і морально-психологічне становлення особистості засобами хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 127–140.

99. Savchenko, A. (2017). Combat horting – educational practice for young people / A. Savchenko, E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 88–95.

Yeromenko E. A.

State Tax University, Irpin, Ukraine

DIRECTION OF MILITARY PATRIOTIC WORK WITH SCHOOLCHILDREN AND STUDENTS IN THE SPORTS SECTION OF THE COMBAT HORTING

***Abstract.** This scientific article defines the main directions and implementation of the program of military-patriotic education of schoolchildren engaged in combat horting, characterizes military-patriotic education and sports-applied training of students by means of combat horting, features of educational and health-improving purpose of training program for combat training schools and students of higher education institutions with which military-patriotic events are held, methods and forms of physical education of children and youth with the use of military-patriotic means of modern national sport of combat horting and approaches to defining the essence, content and tasks of military-patriotic education Ukrainian youth, rehabilitation and formation of readiness to defend Ukraine. It is noted that the main task of military-patriotic education, which is determined in accordance with its purpose, is to increase the effectiveness of this activity, especially through more purposeful formation of high social activity, citizenship, patriotism, mobilization of patriotic forces of society, its social and state institutions. active participation in the creation and implementation of the necessary conditions for the development of patriotism and readiness of young people to serve the Motherland as a spiritual, moral and socially significant component of the processes of change and development of the Armed Forces of Ukraine and other military formations. Also, the main task of military-patriotic education of pre-conscription youth, taking into account the specifics of military organization, is the development of its qualities that meet the public interests of the Motherland, the formation of moral and psychological readiness to defend Ukraine, loyalty to constitutional and military duty in peace and wartime, discipline. It is designed to ensure the formation and maintenance of a high level of moral and psychological condition of the conscription category of youth, strong discipline and cohesion, ensuring constant readiness to perform tasks in military service.*

***Key words** military-patriotic education, directions and realization of the program, combat horting, national sport of Ukraine, pre-conscription training, Armed Forces of Ukraine.*